

Sygn. akt III USKP 127/21

WYROK W IMIENIU RZECZYPOSPOLITEJ POLSKIEJ

Dnia 12 maja 2022 r.

Sąd Najwyższy w składzie:

SSN Dawid Miąsik (przewodniczący, sprawozdawca)

SSN Bohdan Bieniek

SSN Romualda Spyt

w sprawie z odwołania Z. B.

od decyzji Zakładu Ubezpieczeń Społecznych Oddziału w R.

o emeryturę,

po rozpoznaniu na posiedzeniu niejawnym w Izbie Pracy i Ubezpieczeń
Społecznych w dniu 12 maja 2022 r.,

skargi kasacyjnej organu rentowego od wyroku Sądu Apelacyjnego w [...] z dnia 16 kwietnia 2020 r., sygn. akt III AUa [...],

- 1. uchyla zaskarżony wyrok i zmienia poprzedzający go wyrok Sądu Okręgowego w P. z 29 października 2019 r., III U [...] w ten sposób, że oddala odwołanie,**
- 2. nie obciąża odwołującego się kosztami postępowania kasacyjnego i apelacyjnego.**

UZASADNIENIE

Decyzją z 24 kwietnia 2019 r. Zakład Ubezpieczeń Społecznych Oddział w R. (organ rentowy) odmówił Z. B. (wnioskodawca) prawa do emerytury, ponieważ

wnioskodawca nie udowodnił wymaganego 15-letniego okresu zatrudnienia w szczególnych warunkach, a jedynie 13 lat, 10 miesięcy i 15 dni.

Wnioskodawca w odwołaniu od powyższej decyzji organu rentowego wniósł o zaliczenie do pracy w szczególnych warunkach okresu zatrudnienia w Spółdzielni [...] w P. od 20 maja 1981 r. do 10 marca 1982 r. oraz od 16 sierpnia 1984 r. do 1 maja 1985 r. na stanowisku kierowcy ciągnika. W odpowiedzi na odwołanie organ rentowy wniósł o jego oddalenie i podtrzymał stanowisko wyrażone w zaskarżonej decyzji.

Wyrokiem z 29 października 2019 r., III U [...] Sąd Okręgowy w P. zmienił zaskarżoną decyzję w ten sposób, że przyznał wnioskodawcy prawo do emerytury w ustawowej wysokości, poczynszyszy od dnia 1 kwietnia 2019 r.

Sąd pierwszej instancji ustalił, że wnioskodawca, urodzony [...] 1958 r., od 26 stycznia 2018 r. jest uprawniony do emerytury pomostowej. W dniu 27 lutego 2018 r. złożył wniosek o emeryturę w wieku niższym, zaznaczając jednocześnie, że nie jest członkiem otwartego funduszu emerytalnego. Ustalony przez organ rentowy wymiar okresów składkowych, nieskładkowych i uzupełniających wykazanych przez wnioskodawcę na dzień 1 stycznia 1999 r. wyniósł 25 lat. Ponadto organ rentowy uznał za udowodnioną pracę w warunkach szczególnych w Kopalni [...] W. w K. w okresie od 8 lutego 1978 r. do 28 kwietnia 1978 r. oraz w P. w okresie od 3 września 1987 r. do 31 grudnia 1998 r. w wymiarze łącznie 13 lat, 10 miesięcy i 15 dni. Sąd pierwszej instancji ustalił ponadto, że wnioskodawca był zatrudniony w Spółdzielni [...] w P. w okresach od 20 maja 1981 r. do 10 marca 1982 r. oraz od 16 sierpnia 1984 r. do 1 maja 1985 r. na stanowisku traktorzysty, w pełnym wymiarze czasu pracy, co najmniej 8 godzin dziennie. Wnioskodawca wykonywał wszelkie prace polowe sprzętem rolniczym oraz usługi transportowe zarówno dla rolników, jak i innych podmiotów gospodarczych. Baza sprzętowa Spółdzielni, w której znajdował się ciągnik wnioskodawcy, mieściła się w R. D.. Z tego miejsca wnioskodawca wyjeżdżał do prac w polu, pokonując kilkukilometrowe odległości po drogach publicznych, lub wykonywał prace transportowe, przemieszczając się po drogach publicznych na znacznie większych – kilkudziesięciokilometrowych - odległościach.

Sąd pierwszej instancji dopuścił dowód z opinii biegłego z zakresu BHP na okoliczność ustalenia, czy stopień uciążliwości i szkodliwość wykonywanej przez wnioskodawcę pracy w S. [...] w P. na stanowisku kierowcy ciągnika przy pracach polowych oraz transportowych w branży rolniczej jest porównywalny ze stopniem szkodliwości i uciążliwości pracy na takim samym stanowisku wykonywanej w branży transportowej czy też któraś z tych prac jest bardziej szkodliwa. W opinii z dnia 10 września 2019 r. biegły z zakresu BHP W. . na podstawie analizy akt oraz zakresu czynności, na podstawie zeznań świadków i wnioskodawcy ustalił, że wnioskodawca będąc zatrudnionym w Spółdzielni [...] w P. i wykonując pracę na stanowisku kierowcy ciągnika rolniczego był narażony na różne czynniki środowiskowe, które powodują szybszy proces starzenia i zalicza się do nich: hałas, drgania mechaniczne, substancje i preparaty chemiczne oraz czynniki biologiczne. W opiniach wydanych w sprawie III U [...], tożsamej rodzajowo, biegły do spraw ruchu drogowego, transportu i pojazdów samochodowych A. P. – wskazując na czynniki szkodliwe dla zdrowia oraz wszelkie zagrożenia przy wykonywaniu prac kierowców w ruchu drogowym i kierowców ciągnika rolniczego – stwierdził ostatecznie, że praca kierowcy ciągnika rolniczego była pracą w szczególnych warunkach.

Sąd Okręgowy uznał, że wydane opinie zostały sporządzone w sposób rzetelny i kompleksowy, są czytelne i jasne. Wnioski zostały wyrażone precyzyjnie i przekonująco. Biegli szczegółowo uzasadnili swoje stanowiska wskazując, że praca na stanowisku kierowcy ciągnika w spornym okresie niewątpliwie była pracą wykonywaną w szczególnych warunkach. Biegły z zakresu bhp podkreślił, że wnioskodawca był narażony na wysoki hałas, co niewątpliwie miało negatywny wpływ na funkcjonowanie organizmu kierowcy, a skutkiem takiego natężenia hałasu jest szybszy proces starzenia się organizmu człowieka. Dodatkowym obciążeniem były drgania spowodowane nierówną powierzchnią, po której poruszał się ciągnik, także brak amortyzatorów siedziska. Nie można zapomnieć również o braku wspomagania układu kierowniczego, co w znaczny sposób utrudniało prowadzenie takiego pojazdu biorąc pod uwagę nierówną powierzchnię poruszania się. Ponadto kolejnym zagrożeniem były czynniki chemiczne wynikające z kontaktu ze środkami ochrony roślin, nawozami sztucznymi, paliwami i smarami. Biegły z zakresu bhp

zwrócił ponadto uwagę na czynniki biologiczne, na które wnioskodawca był narażony. Wskazywał również na obciążenie psychofizyczne, wynikające z warunków atmosferycznych. Biegły podawał, iż czynnikami szkodliwymi było także duże zapylenie oraz unoszący się kurz, zwłaszcza podczas żniw. Z poczynionych przez Sąd pierwszej instancji ustaleń wynikało, że wnioskodawca na dzień 1 stycznia 1999 r. wykazał ponad 15 lat pracy w warunkach szczególnych, a tym samym spełnił wszystkie przesłanki niezbędne do przyznania mu prawa do emerytury w świetle wyżej powołanych przepisów.

Wyrokiem z 16 kwietnia 2020 r., III AUa [...] Sąd Apelacyjny w [...] oddalił apelację organu rentowego od powyższego wyroku Sądu Okręgowego.

Sąd Apelacyjny zwrócił uwagę, że jedyne wątpliwości dotyczyły tego, czy wnioskodawca w całym okresie ponad 15 letniego zatrudnienia wykonywał je stale i w pełnym wymiarze czasu pracy, skoro były to prace zarówno transportowe jak i prace polowe. W ocenie organu rentowego tylko prace transportowe kierowców ciągników można uznać za pracę w warunkach szczególnych. Skarżący przy tym – nie kwestionując co do zasady możliwości zakwalifikowania omawianych prac świadczonych na stanowiskach ciągnika rolniczego do prac w Transporcie z Działu VIII Wykazu A załącznika do rozporządzenia Rady Ministrów z dnia 7 lutego 1983 r. w sprawie wieku emerytalnego pracowników zatrudnionych w szczególnych warunkach lub w szczególnym charakterze (Dz.U. z 1983 r. 5 Nr 8; poz. 43 ze zm., dalej jako rozporządzenie z 7 lutego 1983 r.) - nie definiuje pojęcia prac transportowych kierowców ciągników, a przecież transport rozumiany jako przemieszczanie ładunków czy osób bez względu na to czy odbywa się to na drogach publicznych czy też nie, dotyczyć musi również prac kierowcy ciągnika rolniczego i to także przy pracach polowych skoro, jak sama nazwa wskazuje, jest to maszyna rolnicza z przyczepami oraz zagregowanymi narzędziami rolniczymi, które są tym sposobem przez tenże ciągnik transportowane.

W ocenie Sądu Apelacyjnego w przedmiotowej sprawie drugorzędne znaczenie miało, czy wnioskodawca pracował w rolnictwie czy też w transporcie. Należy bowiem brać pod uwagę rodzaj powierzonych czynności oraz faktycznie wykonywanej pracy. Praca świadczona przez wnioskodawcę polegała na wykonywaniu wszelkich prac polowych sprzętem rolniczym oraz usług

transportowych zarówno dla rolników, jak i innych podmiotów gospodarczych. Jak zaś ustalił Sąd pierwszej instancji, spółdzielnia zatrudniająca wnioskodawcę obsługiwała rejony oddalone o kilka kilometrów od siebie, co powodowało konieczność pokonywania kilkudziesięciu kilometrów pod drogach publicznych, by następnie wykonać prace polowe. Wnioskodawca rzeczywiście wykonywał w okresie od wiosny do jesieni w większości prace polowe, czyli orkę, zasiewy pola, siewy nawozów i wapna, koszenie i opryski, wywoził obornik, transportował siano i słomę z pola. Wnioskodawca jednak przez cały okres swojego zatrudnienia narażony był na działanie czynników szkodliwych dla zdrowia i bez względu na to, czy kierował ciągnikiem (traktorem) w transporcie zwożąc płody rolne, czy obsługując ciągnik podczas prac polowych. W obu sytuacjach jest to ciężka praca wymagająca dużej koncentracji i wysiłku psychofizycznego. W obu sytuacjach wnioskodawca obsługiwał zawsze (i to nawet powyżej 8 godzin na dobę) ten sam rodzaj ciągnika C 360. Opinia biegłego z zakresu BHP jednoznacznie wskazała, że kierowca ciągnika rolniczego pracuje w stopniu większej uciążliwości i większej szkodliwości niż kierowca w branży transportowej, ponieważ oprócz czynników wspólnych, takich jak: drgania, hałas oraz zagrożenia fizyczne i psychiczne występują także czynniki biologiczne, chemiczne, ponadto hałas i drgania występują w większym natężeniu. Także opinia wydana do sprawy III U [...] przez biegłego do spraw ruchu drogowego, transportu i pojazdów samochodowych jednoznacznie wskazała, że praca kierowcy ciągnika rolniczego jest pracą w szczególnych warunkach. Wprawdzie kółka rolnicze nie należą do sektora transportowego gospodarki, ale pod poz. 3 działu VIII tego wykazu rozporządzenia z 7 lutego 1983 r., poza pracą kierowców ciągników, wymienione zostały również prace kierowców kombajnów lub pojazdów gąsienicowych. Kombajny, czy pojazdy gąsienicowe nie służą do transportu po drogach towarów, przedmiotów, produktów, natomiast zawarta w przepisach regulujących zasady ruchu drogowego definicja ciągnika – pojazd silnikowy skonstruowany do używania łącznie ze sprzętem do prac rolnych, leśnych, lub ogrodniczych, który może być również przystosowany do ciągnięcia przyczep oraz do prac ziemnych – wskazuje na jego podstawowe przeznaczenie wyłącznie do wykonywania prac rolniczych, a jedynie wyjątkowo pracy w transporcie (po odpowiednim przystosowaniu). Obecna definicja określa

ciągnik rolniczy jako pojazd silnikowy, którego konstrukcja umożliwia rozwijanie prędkości nie mniejszej niż 6 km/h, skonstruowany do używania łącznie ze sprzętem do prac rolnych, leśnych lub ogrodniczych; ciągnik taki może być również przystosowany do ciągnięcia przyczep oraz do prac ziemnych. Nie ulega wątpliwości, że kombajny i ciągniki rolnicze są maszynami rolniczymi służącymi do prac polowych. Prawodawca wymieniając te pojazdy i pracę kierowców w dziale transportu nie miał zatem zamiaru wyłączenia pracy operatorów tego sprzętu, ograniczając wyłącznie do pracy transportowej pracę w warunkach szczególnych. Podobnie pojazdy gąsienicowe nie są urządzeniami służącymi do poruszania się po drogach publicznych, a jako pojazdy poruszające się z nieznaczną szybkością – nie służą do prac transportowych, lecz stosowane są powszechnie w wojsku i jako maszyny do robót ziemnych.

W ocenie Sądu Apelacyjnego należało zatem przyjąć, że ustawodawca, regulując ten rodzaj pracy w dziale VIII, pod pozycją 3, wykazu A rozporządzenia z 7 lutego 1983 r., wziął pod uwagę to, że pracą w szczególnych warunkach jest też praca kierowcy ciągnika rolniczego, kombajnu i kierowcy pojazdu gąsienicowego, które są typowymi, klasycznymi pracami w rolnictwie. Zestawienie tych trzech rodzajów prac (kierowca ciągnika, kombajnu i pojazdu gąsienicowego) łącznie pod poz. 3 działu VIII – w transporcie spowodowane było uznaniem tych prac za prace w warunkach szczególnych właśnie ze względu na samo kierowanie tymi pojazdami, a nie ze względu na wykonywanie takiej pracy wyłącznie w transporcie – w ruchu publicznym. Ustawodawca wziął pod uwagę to, że praca kierowcy ciągnika w polu (a więc w rolnictwie), który może i w istocie wykonuje te same lub zbliżone przedmiotowo czynności co kierowca kombajnu, czy kierowca pojazdu gąsienicowego, jest też pracą w szczególnych warunkach. Przeciwna wykładnia wskazanych przepisów zaprzeczałaby istocie pracy w szczególnych warunkach związanej z wpływem szkodliwych czynników na organizm pracownika. Charakter pracy kierowcy ciągnika rolniczego przystosowanego do transportu i wykonującego wyłącznie transport oraz kierowcy ciągnika wykonującego prace polowe za pomocą ciągnika i współpracujących z nim maszyn i urządzeń rolniczych jest tożsamy. Dlatego też nie ma znaczenia, że prace kierowców ciągników ujęte zostały w dziale VIII rozporządzenia z 7 lutego 1983 r. – w transporcie.

Sąd Apelacyjny nie podzielił przy tym poglądu, że wykonywanie przez kierowcę ciągnika prac innych niż transportowe wyklucza zaliczenie takiego zatrudnienia do stażu pracy w warunkach szczególnych, gdyż nie są to prace wymienione w wykazie A, dział VIII załącznika do rozporządzenia. Sąd Apelacyjny podzielił natomiast argumentację Sądu pierwszej instancji, w myśl której przyporządkowanie pracy kierowcy ciągnika (traktorzysty) do działu VIII „transport” załącznika do rozporządzenia z 7 lutego 1983 r., było wynikiem wyłącznie tego, że ciągnik, podobnie jak autobus, samochód ciężarowy, pojazd gąsienicowy, jest pojazdem silnikowym, którego definicję zawierała ustawa z 1 lutego 1983 r. – Prawo o ruchu drogowym (Dz.U. z 1983 r. Nr 6, poz. 35 – obowiązująca od 11 lutego 1983 r. do 30 czerwca 1999 r.), a warunki uzyskiwania uprawnień do kierowania nim określał Minister Komunikacji (rozporządzenie Ministra Komunikacji i Spraw Wewnętrznych z dnia 13 października 1983 r. w sprawie kierowców pojazdów silnikowych – Dz.U. z 1990 r. Nr 73, poz. 438). Przyjmując przeciwną argumentację organu rentowego należałoby wykluczyć jako pracę w warunkach szczególnych np. pracę kierowcy samochodu ciężarowego o ciężarze całkowitym powyżej 3,5 tony, przewożącego wyłącznie pieczywo, z uwagi na niewymienienie pracy takiego kierowcy w dziale X „W rolnictwie i przemyśle rolno-spożywczym”. Dodatkowo Sąd Apelacyjny stwierdził, że prawodawca w tej samej pozycji działu VIII obok prac kierowców ciągników wymienił prace kierowców kombajnów lub pojazdów gąsienicowych. Oczywistym jest, że urządzenie, jakim jest kombajn jest maszyną rolniczą wykonującą prace polowe. Zestawienie tych trzech rodzajów prac (kierowca ciągnika, kombajnu i pojazdu gąsienicowego) łącznie pod poz. 3 działu VIII – w transporcie spowodowane było uznaniem tych prac za prace w warunkach szczególnych właśnie ze względu na samo kierowanie tymi pojazdami, a nie ze względu na wykonywanie takiej pracy wyłącznie „w transporcie” – rozumianym jako „w ruchu publicznym”. Zdanie Sądu Apelacyjnego, gdy stopień szkodliwości czy uciążliwości danego rodzaju pracy nie wykazuje żadnych różnic w zależności od branży, w której praca jest wykonywana, brak jest podstaw do negowania świadczenia jej w warunkach szczególnych tylko dlatego, że w załączniku do rozporządzenia została przyporządkowana do innego działu. Przeciwna

interpretacja naruszałaby konstytucyjną zasadę równości w zakresie uprawnień do zabezpieczenia społecznego pracowników wykonujących taką samą pracę.

Organ rentowy zaskarżył powyższy wyrok Sądu Apelacyjnego skargą kasacyjną w całości i wniósł o jego zmianę przez zmianę wyroku Sądu pierwszej instancji i oddalenie odwołania oraz zasądzenie kosztów postępowania za wszystkie instancje. Organ rentowy zarzucił naruszeniu przepisów prawa materialnego to jest art. 184 ust. 1 w związku z art. 32 ust. 1, 2 i 4 ustawy z dnia 17 grudnia 1998 r. o emeryturach i rentach z Funduszu Ubezpieczeń Społecznych (jednolity tekst: Dz.U. z 2018 r., poz. 1270 ze zm., dalej jako ustawa emerytalna) w powiązaniu z § 4 ust. 1 oraz § 2 ust. 1 rozporządzenia z 7 lutego 1983 r. w związku z Wykazem A dział VIII pkt 3 zawartym w załączniku do tego rozporządzenia przez błędną wykładnię i niewłaściwe zastosowanie prowadzące do uznania, że wnioskodawca spełnił wszystkie warunki do nabycia prawa do emerytury, w tym legitymuje się wymaganym stażem pracy w warunkach szczególnych, co stanowi konsekwencję nieuzasadnionego zaliczenia do stażu pracy okresu zatrudnienia w Spółdzielni [...] w P. w okresie od dnia 20 maja 1981 r. do dnia 10 marca 1985 r. na stanowisku kierowcy ciągnika.

Wnioskodawca w odpowiedzi na skargę kasacyjną organu rentowego wniósł o jej oddalenie i zasądzenie kosztów.

Sąd Najwyższy zważył, co następuje:

Skarga kasacyjna organu rentowego okazała się zasadna w stopniu uprawniającym Sąd Najwyższy do wydania orzeczenia reformatoryjnego.

Jak już wielokrotnie wyjaśniano w sprawach ze skarg kasacyjnych od wyroków Sądu Apelacyjnego w [...] oraz Sądu Apelacyjnego w [...], praca w charakterze kierowcy ciągnika wykonującego prace polowe nie może być zaliczona na poczet stażu pracy w warunkach szczególnych w rozumieniu rozporządzenia z 7 lutego 1983 r. Usystematyzowanie w rozporządzeniu z 7 lutego 1983 r. prac o znacznej szkodliwości dla zdrowia i uciążliwości według kryterium branż (gałęzi gospodarki) nie jest przypadkowe. Opierało się na założeniu, zgodnie z którym konkretne stanowisko jest narażone na ekspozycję czynników szkodliwych w

stopniu mniejszym lub większym w zależności od tego, w jakim dziale gospodarki (branży) była wykonywana odpowiadająca mu praca. Dlatego dla kwalifikacji danego okresu jako okresu pracy w warunkach szczególnych konieczny jest bezpośredni związek wykonywanej pracy z procesem technologicznym właściwym dla danego działu gospodarki. Przynależność pracodawcy do określonej gałęzi gospodarki miała więc istotne prawnie znaczenie i nie można dowolnie wiązać konkretnych stanowisk pracy z branżami, do których nie zostały przypisane w tym akcie prawnym. Dlatego Sąd Najwyższy przyjmuje, że skoro uciążliwość i szkodliwość dla zdrowia konkretnej pracy wynika z jej branżowej specyfiki, to należy odmówić tego szczególnego waloru pracy wykonywanej w innym dziale gospodarki. Z drugiej jednak strony, jeżeli praca wykonywana na konkretnym stanowisku odpowiada – pod względem rodzajowym (przedmiotu pracy) - pracy wymienionej w załączniku do rozporządzenia z 7 lutego 1983 r. i przypisanej do konkretnej branży, dopuszczalne jest przełamanie branżowego przypisania stanowisk pracy uprawniających do emerytury w wieku obniżonym, jeżeli pracownicy zatrudnieni na takim samym stanowisku pracy, lecz w różnych branżach, narażeni byli w takim samym stopniu na ekspozycję na te same czynniki szkodliwe. Podkreślenia wymaga, że to „przełamanie” dozwolone jest tylko w zakresie dotyczącym „branży” i tylko w przypadku wykonywania takiej samej pracy, jak praca odpowiadająca pracy wykonywanej na stanowisku wymienionym w załączniku do rozporządzenia z 7 lutego 1983 r. Specyfika czynności wykonywanych na danym stanowisku jest zaś determinowana przypisaniem jej do określonej branży i od tej specyfiki orzecznictwo Sądu Najwyższego nie przewiduje odstępstw.

Innymi słowy dopuszczalne jest uznanie, że wykonywanie prac transportowych przez kierowcę ciągnika transportującego towary i zatrudnionego w przedsiębiorstwie przypisanym do branży chemicznej, a nie do branży transportowej, stanowi wykonywanie pracy w warunkach szczególnych, ponieważ jest to taka sama praca. Tak samo jest w przypadku kierowcy ciągnika zatrudnionego w przedsiębiorstwie z branży rolniczej i wykonującego prace transportowe. Natomiast niedopuszczalne jest przyjęcie, że pracą w warunkach szczególnych jest wykonywanie przez kierowcę ciągnika zatrudnionego w

przedsiębiorstwie nienależącym do branży transportowej innych czynności (prac) wynikających ze specyfiki tej branży, a nie polegających na wykonywaniu czynności transportowych sensu stricto.

W wykazie A, dziale VIII - transport i łączność – wskazano na prace w transporcie (poz. od 1 do poz. 17) i łączności (poz. 18 do poz. 22). W ramach transportu wyodrębnia się dodatkowo prace związane z transportem: drogowym (poz. 1-3), wodnym (poz. 4-11), powietrznym (poz. 12) oraz na kolei (13-16). Do prac w transporcie zaliczono prace związane z kierowaniem pojazdami (np. prace kierowców ciągników, prace kierowców samochodów ciężarowych), ale także inne prace związane z przemieszczaniem się (przetransportowaniem) towarów albo osób (np. ciężkie prace załadunkowe, prace konduktorów wagonów sypialnych). Zatem nie tylko kierowanie pojazdem jest uważane za wykonywanie prac w transporcie, lecz także prace związane z przewożonym ładunkiem (poz. 1) albo prace związane z transportem (komunikacją) osób (poz. 14). Już wstępna lektura poszczególnych pozycji uwidacznia zaznaczenie odrębności przy pracy kierowców samochodów ciężarowych, autobusów i pojazdów specjalistycznych (poz. 2) oraz pracy kierowców ciągników, kombajnów lub pojazdów gąsiennicowych (poz. 3). Szkodliwość (uciążliwość) pracy nie powstaje w związku z samym faktem prowadzenia tych pojazdów, lecz z faktem prowadzenia ich przy uwzględnieniu specyfiki „technologii” pracy w transporcie i obciążeń psychofizycznych (zob. wyroki Sądu Najwyższego: z dnia 16 grudnia 2016 r., II UK 512/15, LEX nr 2202499; z dnia 31 sierpnia 2017 r., III UK 185/16, LEX nr 2390696). Z treści działu VIII wyprowadzono w orzecznictwie Sądu Najwyższego założenie, zgodnie z którym istnieje podstawa do wyodrębnienia prac w transporcie sensu stricte oraz sensu largo. Do pierwszej grupy zalicza się prace związane z bezpośrednią obsługą pojazdu, a jej immanentną cechą jest przemieszczanie związane z transportem osób albo rzeczy. Naturalnie przemieszczanie się w transporcie odbywa się po ciągach (szlakach) komunikacyjnych (drogach, torach wodnych, korytarzach powietrznych). Natomiast do prac w transporcie sensu largo należy zakwalifikować prace, które nie polegają na kierowaniu pojazdami, lecz są w pewien sposób związane z transportem (ciężkie prace załadunkowe, prace przy remoncie parowozów na gorąco, prace czyścicieli palenisk).

Z uwagi na wspomniane wyżej powiązanie szkodliwości warunków pracy z wykonywaniem pracy określonego rodzaju w przedsiębiorstwie należącym do konkretnej branży, umieszczenie przez prawodawcę prac kierowców ciągników, kombajnów lub pojazdów gąsiennicowych jako prac wykonywanych w szczególnych warunkach właśnie w dziale VIII (poz. 3), a nie w innych działach wykazu A (np. w rolnictwie i przemyśle rolno-spożywczym) musi być odnoszone do szczególnych warunków panujących w transporcie (w tym przypadku w transporcie drogowym). Dlatego szkodliwość i uciążliwość tych prac, w rozumieniu art. 32 ust. 2 ustawy emerytalnej, należy wiązać ze specyfiką poruszania się w ruchu drogowym przez pojazdy o odmiennej w stosunku do "normalnych" uczestników tego ruchu charakterystyce (gabarytach i sposobie przemieszczania się), wymagającej wysokiej sprawności psychofizycznej ze względu na bezpieczeństwo własne lub otoczenia. Tylko taki sposób rozumienia szczególnego charakteru prac w transporcie lądowym (drogowym) uzasadnia umieszczenie prac wymienionych w poz. 3 w tym samym dziale gospodarki wraz z pracami wykonywanymi przez kierowców samochodów ciężarowych o dopuszczalnym ciężarze całkowitym powyżej 3,5 tony, specjalizowanych, specjalistycznych (specjalnych), pojazdów członowych i ciągników balastowych, autobusów o liczbie miejsc powyżej 15, samochodów uprzywilejowanych w ruchu w rozumieniu przepisów o ruchu na drogach publicznych, trolejbusów i motorniczych tramwajów (poz. 2).

Nie można natomiast utożsamiać warunków, w jakich owe prace mają być wykonywane, z warunkami towarzyszącymi pracom polowym (np. drgania, zapylenie, hałas, kontakt z środkami chemicznymi), zwłaszcza że prace te nie są pracami transportowymi (nie polegają one na przewożeniu ludzi i ładunków), lecz typowymi pracami w rolnictwie polegającymi na orce, siewie, nawożeniu i zbiorach płodów rolnych z użyciem przypiętych do traktora maszyn rolniczych, realizowanymi poza drogami publicznymi, a przez to bez narażenia na zagrożenia charakterystyczne dla ruchu drogowego. Dlatego też w orzecznictwie Sądu Najwyższego przyjęto, że wykładnia językowa regulacji zawartej w wykazie A, dział VIII, poz. 3, przy uwzględnieniu przyjętej przez rozporządzenie kwalifikacji branżowo-stanowiskowej oraz systematyki przepisów, nie pozwala na kwalifikowanie pracy kierowców ciągników, kombajnów lub pojazdów

gąsienicowych wykonujących pracę w rolnictwie jako pracy w szczególnych warunkach.

Odmowa zakwalifikowania, jako wykonywanej w szczególnych warunkach, pracy traktorzysty (kierowcy ciągnika rolniczego) w trakcie prac polowych, a nie w transporcie, odpowiada rozumieniu tych przepisów przedstawionemu już wcześniej w orzecznictwie Sądu Najwyższego (por. np. wyroki Sądu Najwyższego: z dnia 3 grudnia 2013 r., I UK 172/13, LEX nr 1467147; z dnia 13 sierpnia 2015 r., II UK 298/14, LEX nr 1797093; z dnia 5 maja 2016 r., III UK 121/15, LEX nr 2080883; z dnia 5 maja 2016 r., III UK 132/15, LEX nr 2052411; z dnia 13 lipca 2016 r., I UK 218/15, LEX nr 2108499; z dnia 26 stycznia 2017 r., III UK 51/16, LEX nr 2258032; z dnia 9 lutego 2017 r., III UK 66/16, LEX nr 2238701; z dnia 16 lutego 2017 r., II UK 730/15, LEX nr 2252207; z dnia 23 lutego 2017 r., I UK 43/16, LEX nr 2258058; z dnia 23 lutego 2017 r., I UK 76/16, LEX nr 2252218; z dnia 20 kwietnia 2017 r., I UK 154/16, LEX nr 2305919; z dnia 5 października 2017 r., II UK 436/16, LEX nr 2390730; z dnia 5 grudnia 2017 r., II UK 574/16, LEX nr 2417595; z dnia 23 stycznia 2018 r., II UK 655/16, LEX nr 2435654; z dnia 18 kwietnia 2018 r., II UK 64/17, LEX nr 2488694; z dnia 27 czerwca 2018 r., I UK 178/17, LEX nr 2521656; z dnia 23 stycznia 2020 r., II UK 221/18, LEX nr 2783251; z dnia 16 stycznia 2020 r., III UK 396/18, LEX nr 3220771; z dnia 5 marca 2020 r., III UK 33/19, LEX nr 3168870; z dnia 14 stycznia 2021 r., III USKP 13/21, LEX nr 3106132; z dnia 14 stycznia 2021 r., III USKP 14/21, LEX nr 3106172; z dnia 14 stycznia 2021 r., III USKP 15/21, LEX nr 3114653; postanowienia Sądu Najwyższego: z dnia 23 czerwca 2020 r., III UK 260/19, LEX nr 3029719; z dnia 14 maja 2020 r., II UK 116/19, LEX nr 3047503; z dnia 10 grudnia 2020 r., II UK 309/19, LEX nr 3224745) i podzielanemu przez obecny skład tego Sądu.

Z poczynionych w niniejszej sprawie ustaleń wynika, że wnioskodawca był zatrudniony w spornych okresach jako traktorzysta. Inaczej mówiąc, zatrudniony był jako kierowca ciągnika rolniczego. Dodatkowo pracował dla pracodawcy funkcjonującego w branży rolniczej, a nie transportowej. Z ustaleń Sądu pierwszej instancji wynika, że w spornym okresie zatrudnienia wnioskodawcy na stanowisku kierowcy ciągnika zatrudniony w Spółdzielni [...] w P. wnioskodawca w okresie od wiosny do jesieni wykonywał w prace polowe, czyli orkę, zasiewy pola, siewy

nawozów i wapna, koszenie i opryski, wywoził obornik, transportował siano i słomę z pola. Pracował w pełnym wymiarze czasu pracy wykonując tego rodzaju czynności. Prace typowe dla działu gospodarki określanego mianem „transport” wnioskodawca wykonywał jesienią i zimą, a zatem tylko przez kilka miesięcy w każdym roku. Z tych względów, nawet w przypadku zaliczenia tych kilkumiesięcznych okresów wykonywania prac zaliczanych w orzecznictwie Sądu Najwyższego do prac w warunkach szczególnych, wnioskodawca nie legitymuje się minimalnym stażem wykonywania prac tego rodzaju, który uprawniałby do nabycia prawa do emerytury w wieku obniżonym. Doszło więc do naruszenia art. 184 ust. 1 w związku z art. 32 ust. 1, 2 i 4 ustawy emerytalnej w związku z § 4 ust. 1 oraz § 2 ust. 1 rozporządzenia z 7 lutego 1983 r. i w związku z Wykazem A dział VIII pkt 3 stanowiącym załącznik do tego rozporządzenia.

Uzasadnia to uchylenie zaskarżonego wyroku oraz zmianę poprzedzającego go wyroku Sądu pierwszej instancji i oddalenie odwołania, gdyż prawo wnioskodawcy do wcześniejszej emerytury zostało wykreowane na podstawie błędnej – w świetle ugruntowanego stanowiska Sądu Najwyższego – linii orzeczniczej Sądu Okręgowego w P. oraz Sądu Apelacyjnego w [...]

Mając powyższe na względzie, Sąd Najwyższy orzekł jak w sentencji.

a.s.